

На загал, даючи позитивну оцінку рецензованій праці, варто висловити й окремі зауваження та рекомендації. Зокрема, прагнучи якнайповніше змалювати історичну ауру нумізматичних процесів, автор подекуди допустив певні відхилення від розкриття предмету дослідження в бік подачі краєзнавчого матеріалу загального характеру [напр.: 8, 11–14]. На нашу думку, видання значно б виграло завдяки доповненню його науково-довідковим апаратом, зокрема, іменним і географічним покажчиками, переліком аббревіатур та умовних скорочень. Задля інтернаціоналізації видання не зайвою була б і розлога анотація англійською мовою.

Однак вказане жодним чином не впливає на однозначний висновок про те, що О. А. Бакалець подарував сьогоденній історичній науці оригінальне, багато в чому новаторське дослідження, яке може розглядатися як суттєвий внесок у розробку актуальної проблематики спеціальних галузей історичної науки та регіоналістики. Запропоноване видання може бути корисним вченим-історикам, викладачам, студентам, учням, музейним працівникам, нумізматам-практикам, а також усім, хто цікавиться питаннями генези й розвитку грошового обігу в Україні.

1. Бакалець О. Барський скарб польсько-литовських монет XVII ст. / О. Бакалець // Історико-географічні дослідження в Україні : зб. наук. пр. – Київ, 2004. – Число 7. – С. 325–330.
2. Бакалець О. Талер у грошовому обігу України кінця XVI – першої чверті XVIII ст. / О. Бакалець // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії і практики : зб. наук. пр. : у 2 ч. – Київ, 2005. – Число 12, ч. 1. – С. 142–171.
3. Бакалець О. А. Монетні скарби як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1764 рр.) : автореф. дис. ... канд. істор. наук : 07.00.06 / О. Бакалець. – Київ, 2007. – 20 с.
4. Бакалець О. Аналіз складу монетних скарбів Гетьманщини / Бакалець О. // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії і практики : зб. наук. пр. – Київ, 2007. – Число 14. – С. 310–339.
5. Бакалець О. Фінансова політика, грошовий обіг Гетьманщини та Поділля в XVII–XVIII ст. – 2-ге вид., доп. / О. Бакалець. – Бар : [без вид.], 2009. – 193 с.
6. Бакалець О. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.) / О. Бакалець. – Київ : Стилос, 2012. – 336 с.
7. Бакалець О. Срібні акче Кримського ханства у складі монетних скарбів Поділля XV – першої половини XVII ст. / О. Бакалець // Наукові праці Запорізького національного університету. – Запоріжжя, 2015. – Вип. 43. – С. 306–312.
8. Бакалець О. Скарби Барської землі Поділля XIV–XVIII ст. : історико-нумізматичне дослідження / О. Бакалець. – Вінниця : Вид. Рогальська І. О., 2017. – 128 с. : [іл.].

Морозов А. Г. Осягнення цінностей історичної науки. Рецензія на книгу: Гоцуляк В. В. Історія, її методологія і історіографія як наукові та навчальні дисципліни. Навчальний посібник / В. В. Гоцуляк. – Черкаси : Видавець Третяков О. М., 2016. – 732 с.

Рецензована книга нещодавно з'явилася і привернула увагу не лише студентської молоді вузів м. Черкас, які навчаються за спеціальністю «Історія», але й на широке коло учителів, викладачів. До цього спонукала, як назва «Історія, її методологія і історіографія як наукові та навчальні дисципліни», так і ґрунтовний її зміст. Можна погодитися із словами В. В. Гоцуляка, які містяться на перших сторінках навчального посібника де зазначено, що: «Український народ має право сам обирати своє майбутнє й вимагає щоб адекватною його сподіванням та мріям була історична наука» (с. 3). І дійсно нові завдання освіти у XXI ст., у тому числі й історичної та викладання історії, інноваційні технології

трансформують роль вчителя у школі, викладача у вузі. У цій конструкції особливого значення набувають якісні підручники і посібники, як для школи, так і для вищих навчальних закладів. Саме цій потребі відповідає рецензоване видання, яке складається із «Передмови», двох розділів, останній поділений на десять підрозділів та «Післямови».

У «Передмові» (с. 3–20) окреслені завдання, визначені орієнтири, яких дотримується автор, зокрема рекомендацій Ради Європи «Про викладання історії у XXI столітті У Європі» (2001 р.), спрямовані на загальні тенденції сучасного інноваційного процесу в освіті, як у нашій країні, так і в Європі та США. Цілком справедливими є слова автора про те, що: «Сучасна історична наука виходить із того, що у силу різноманітності оточуючого світу неможливий погляд під одним кутом зору» (с. 7) а також ті, де йдеться про доцільність використання різних інструментів для пізнання і показу різнобічних аспектів історії. Саме цього постулату дотримується В. В. Гоцуляк, про що засвідчує ґрунтовно опрацьований зміст видання. Зокрема, увагу наукового товариства приковує перший розділ: «Світоглядні орієнтири, мотиви, обрії творчості і навчання та науковий апарат історика» (с. 21–78). У ньому автор показує своє світобачення цієї проблеми, яка викликала інтерес у багатьох суспільствознавців. З тим також, як і зі змістом всього видання має ознайомитися студент-історик.

Автор, актуалізуючи цілу низку світоглядних історіософських та методологічних питань історії історичної науки, особливу увагу звертає на динамічне розуміння поліваріантного розвитку історичного процесу. Він зазначає, що «Історія, будь то історіографічний твір розуміється тільки, звичайно, не як історико-наукова фактологія, а як динаміка культури в широкому сенсі/ або історія культури, або історія літератури..., завжди постає свого роду багаторівневим дослідженням» (с. 25–26).

Також вповні можна погодитися з численними іншими думками автора видання. Зокрема: «Дізнатися як найбільше», – як вказує В. В. Гоцуляк, – з таким гаслом бажано було б, щоб пройшли усі роки навчання студента, який мріє стати фаховим істориком (с. 34). Також цікавими є роздуми щодо індивідуалізуючи форм наукової творчості і мотивів переорієнтації майже всієї української інтелігенції на пошук шляхів до правди та багато інших, що спонукають до роздумів і можуть стати предметом обговорення на «круглих столах», колоквіумів, засідань творчих груп на студентських наукових гуртків. Цілком слухними є й висловання автора по те, що «Саме по сучасній інформаційно-понятійно насичений та методологічно оснащений колії має рухатися новітня історична й історіографічна думка спрямовані на досконалість бібліографічного оснащення наукового тексту та поглиблення вивчення навчальних історичних дисциплін» (с. 76). Сутнісно цей розділ має монографічний характер, оскільки В. В. Гоцуляк посилається на праці авторитетних учених. Цього він дотримується в усіх розділах, а посилань на джерела і літературу в навчальному посібнику налічується до 3-х тис.

Змістовністю викладу, гостротою постановки питань відрізняється найбільший за обсягом другий розділ де йдеться про історичну науку, всесвітню історію, методологію історії, історіографію всесвітньої історії, сучасну світову історіографію, історію України та українську історіографію у науковому та навчальному контекстах (с. 79–720). Зміст глав (1–8, 10) засвідчив, що у полі зору В. В. Гоцуляка знаходяться актуальні проблеми історичної науки, всесвітньої історії, самої історії в системі освіти. Для читачів і, особливо, магістрів-істориків, які вивчають методологію пізнавальними буде прискіпливе ознайомлення з четвертою главою де йдеться про методологію історії, курс «Методології історії» у вузах і наведена навчальна програма курсу «Методологія та організація наукових досліджень», в також літературою до нього (с. 149–182).

Значний пізнавальний заряд носить й наступні глави, у яких йдеться про історіографію, як термін, поняття і дисципліна; дидактичний вимір історію світової історіографії, основи курсу «Історія світової історіографії», курс «Історія історичної науки» у вищій школі, основи курсу «Сучасна світова історіографія», навчальна програма курсів «Історіографія світової історії» та «Сучасна світова історіографія». Автор не

обійшов своєю увагою навчальний предмет Історія України, звернувши також увагу на навчальну програму вузівського курсу «Історія України». Учени-педагог також подав змістовні матеріали до курсу «Історія України» (с. 324–388).

В. В. Гоцуляк у восьмій главі цілком правомірно звернувся до сутності історії історичної науки, як галузі знань і навчальної дисципліни, їх складових та характеристики. Зокрема, як він сам наголошує.: «набору вищезначених ознак історіографічного пошуку» (с. 390). Студентам буде корисним ознайомитися з матеріалами «Історична думка про українську історіографію та її представників: Матеріали для самостійного опрацювання курсів «Українська історична наука» та «Українська історіографії» (с. 392–507) де узагальнено цінний досвід сучасних авторитетних українських вчених, у тому числі В. А. Смоля, О. П. Реєнта, Я. Р. Калакури та ін. в царині осягнення минулої та сучасної історіографічної ситуації та цільного історіографічного процесу.

Дбаючи про цілісне висвітлення історії функціонування організаційних форм української історичної науки В.В. Гоцуляк звернув особливу увагу у дев'ятому розділі на діяльність Наукового товариства імені Т. Шевченка, як неофіційної академії наук європейського взірця (с. 507–537). Учений підсумовуючи свій виклад наголосив, що «Товариство є найранішньою та найавторитетнішою, як за часом створення, так і за результатами діяльності українською громадською науковою організацією, котра плекає велику національну науку, як складову частину світової» (с. 535). Сутнісний навчальний контекст містить остання – десята глава видання де наведені змістовні методичні вказівки до опрацювання студентами, магістрами програмного матеріалу курсів: «Українська історіографія» і «Сучасна українська історіографія» та література до них, яка нараховує 1714 найменувань (с. 535–721).

У «Післямові» В. В. Гоцуляк наголошуючи, що історична наука – комунікативна посередниця між минулим і сучасним, окреслює її функції а також історіографії у тому числі української, звертає увагу на серію понять, зокрема поняття «історичний стиль мислення» та підкреслює, що «інтелектуальним містком між академічними дисциплінами є навчальні програми, література до них, у тому числі та, що з'являється...» (с. 729). Вчений також закликає студентів та тих, хто цікавиться історичною наукою до самостійної роботи як засобу само презентації історика. «Активізація самосійної роботі студента, – наголошує він, – дозволить розвивати творчу активність, спостережливість, логічне мислення, дає можливість прищепити елементи інтелектуалізації мовної культури та взагалі культури розумової праці» (с. 730). З цими словами В. В. Гоцуляка можна повністю солідаризуватися. Отже, як підсумок, ми можемо констатувати, що студенти, магістри, аспіранти й докторанти отримали у своє розпорядження цінний навчальний посібник.